

תורת תקוני עירובין
להלכה למעשה בקצרה
מספר תיו יהושע

אל הקורא

שמעתי מבוכה גדולה בענין תיקון עירובין
בברוקלין אין ביד הציבור הלכה ברורה.
אבל צריכים לדעת כל ספקות בענין כבר
דנו בהם גדולי הדורות מדורות הקודמים
ובחסדי ה' מסרו לנו הלכה ברורה.
לפני מאה שנים כתב בעל המחבר תיו
יהושע שהקונטרס שכתב בענין היה לפני
גדולי תורה בעיה"ק ירושלים תותבב"א
וכולם הסכימו לדבריו גם הגאון המפורסם
ר' חיים ברלין זיע"א (בנו של הנצי"ב אב"ד
ור"מ דוולאזין) הסכים לכל מה שכתב שם.
צריכים לדעת דברים כתובים כן מבוארים
בעוד מספרי הפוסקים להלכה ברורה.
אין להחליט הלכות ע"פ סברות יהי מי
שיהי. רק ע"פ פסקים מקובלים מדורות
מבואר בקונטרס קטן זו.
מצוה להקהל קהילות ברבים, עם רב
המבין ענינים אלו, ללמוד קונטרס זו כדי
להסיר המבוכה ויהי ביד כל אחד הלכה
ברורה כפי המסורה מדורות, ולא יהי לכל
אחד ואחד תורתו בידו נגד המקובל.
כל זה הדפסתי לזכות את הרבים.

בעזהשי"ת חודש סיון תשס"א
ישעיהו טוביה הלוי דירעקטאר

א. תורת תקוני עירובין להלכה למעשה בקצרה

(א) דעת גדולי האחרונים אליבא דהלכתא דהים נידון כמחיצה וכן המים נחשבים כמחיצה ואין לחוש לשמא יעלה הים שרטון כלל בכל גזונא ובפרט אצלנו עכשיו תופסין כל עיקר שאין ר"ה מה"ת ובפרט היכא שהעיר מוקף בג' מחיצות מלבד הים וכאשר האריכו בכל זה רבני קדמאי ובתראי ורובן ככולם קבעו כך להלכה ונחשבים למחיצה באין לחוש לדעת המחמירין.

(ב) תל גבוה המתלקט עשרה מתוך ארבע שיש לפני הים הרי דעת האחרונים דזה נחשב למחיצה לכ"ע כמבואר בט"ז בסוף תשובתו והרי זה מפורשת בפרק הזורק מבוי ששנה לתוכו ונעשה מדרון לר"ה אותו מבוי א"צ לא לחי ולא קורה ופירש רש"י דאותו גובה הוי ליה מחיצה והחשש שמא יעלה הים שרטון אינו אלא בים דדרכו בכך כדפירש רש"י בפ"ק דעירובין שם כי כן דרכו אבל בתל שאינו סמוך ממש לים לא חיישינן לזה כלל ע"ש ודעת איזהו מהאחרונים ולא בעינן דוקא שמתלקט עשרה מתוך ר' כמדרון אלא אף ששפת הים גבוה מאמצעו עשרה ואף שאינו מתלקט הוי מחיצה ועיין בשו"ת ח"צ ובשערי תשובה שמקילין אף בלא מדרון המתלקט ע"ש.

(ג) גשרים לצרף למחיצה אף בדאתי רבים עליו ובוקעין, וכן אף בדאתי רבים ובוקעין תחתי הרי העלו הפוסקים בזה דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם עמם ובפרט היכא שהגשר הוא רק צירוף מחיצה לשאר שלש מחיצות ע"ש ולדין בזמן הזה דלית לן ר"ה מה"ת פשיטא דאין לחוש כאן לומר דאתי רבים ומבטלי ליה.

(ד) חל המתלקט בידי אדם פשיטא הוא דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה כאמור לעיל אלא אף בתל המתלקט בידי שמים העלו איזהו מגדולי הפוסקים דלא אמרינן דאתי רבים ומבטלי ליה וטעמם ונימוקם הבאחי לעיל.

(ה) חוטי הטליגראף נחשב כצורת הפתח אף שהחוטין שבהקנים נמשכין בצדן ולא על גביהן ואף שההפסק שבין הקנה להקנה שהחוט הולך בהם מזה לזה הרי הוא רחב יותר מעשר אמות מ"מ אין ההפסק זה מקלקל לצורת הפתח כלל וכן מה שעמודים מפסיקים באמצע הרוחב של צורת הפתח אין לחוש, והראיה דלא חיישינן לזה כנ"ל הביאו גדולי האחרונים מדברי הירושלמי בעירובין ומסוכה פ"א דמקשה שם על המשנה של מקיפין שלשה חבלין ותסגי בחבל העליון לכד משום צורח הפתח וכו' ע"ש, ועוד כתבו שם דאם אפשר אזי יעמידו שני לחיים גבוהים עשר טפחים מכוונים תחת החוט בשני קרנות העיר כד"מ בקרן מערבית דרומית מצד מזרחית ובקרן צפונית מזרחית ונוכל לחשוב עפ"י כל החוט של הטליגראף הנמשך במזרח העיר כצורת הפתח אחד, אבל אין זה לעיכובא.

(ו) גינות וקרפיות בזרעים שהם בתוך העיר מוקפת עירוב לחוש לזרעים שבהם לביטול מחיצות העירוב העלו הפוסקים דאין לחוש ולא אמרינן זרעים מבטלין מחיצה. וגם מצטרפין אף המחיצות של הגינות לטלטל בעיר ויש מן הפוסקים דמקילין אף בגינה עצמה לטלטל כאמור לקמן בפרטיות, ובעירובין שומעין להקל.

(ז) הנה הב"ח בתשובתו העלה להלכה סברא חדשה להקל בדין תקוני עירובין ואומר דאנן חושבין היקף הבתים והחצרות המסבבין העיד כהיקף חומה, הגם דלענין ערכין

במשנה ערכין פ"ט משנה ר' לא חשיב היקף בתים כהיקף חומה מ"מ לענין עירובין שאני דיש לחלק ולומר דלענין ערכין בעינן ערי מבצר דוקא משא"כ בעירובין דלא בעינן רק היקף חומה בעלמא לסתום סביב העיר ולהבדילה מר"ה וא"כ נראה דהיקף בתים סוגר יותר הרבה מהיקף חומה דהוי כהיקף דירה ממש משא"כ חומה סתמא אינו עשוי להיקף דירה כמבואר בשו"ת ח"ס ועכ"פ הרי לענין עירובין הרי סברת הב"ח סבורא דחשבינן היקף הבתים והחצרות המסבבין העיר בקצה שלה כהיקף חומה ע"ש. ולכן לדידן בזמן הזה דלית לן ר"ה העלו האחרונים להקל כדעת הב"ח והיכא דאי אפשר לתקן בנקל הפרצות דשם אף ע"י לחי אזי יש לנו לסמוך על הב"ח הנ"ל להקל ולסמוך על היקף הבתים והגינות אשר סביב העיר ולחשבם כהיקף חומה ממש סביב לה ולהקל בכל הפרצות והדרכים בתוך ההיקף גם בלא לחי כלל ואף שהפרצות הם יותר מעשר אך באופן שהפרצות אינן זו כנגד זו ממש והעומד במבואות הבתים שבתוך העיר אין נראה וניכר לו הפרצות והדרכים שהולכים מתוך ההיקף שסביב העיר חוצה לה מול פני השדה וגם מונחים בריחוק מפנים העיר ואז אף שהפרוץ מרובה על העומד מותר, אך במקום תוך ההיקף שסביב לה אזי שם כנגד הפרוץ ממש אסור לו לטלטל שם אף בעומד מרובה על הפרוץ אבל שלא כנגד מקום הפרוץ מותר לטלטל שם היכא שהעומד מרובה על הפרוץ אף שהפרוץ יותר מעשר.

ז) הנה לחלק פרצת הדרך הרחב עשרים אמה לשנים בנעיצת קנה באמצע בכדי שמצד זה של הקנה יהיה פחות מעשר אמות וכן מצד השני יהיה פחות מעשר אמות אי מועיל אזי יש מן הפוסקים דמקילין ואומרים דנעיצת קנה כל שהיא באמצע הפרצה הרחב עשרים אמה מועיל ומיקרי פרצה פחות מעשר אך יש מחמירין ואומרים דבעינן שהקנה יהיה פס של אמה הרחב בו ואז כשהוא נערץ באמצע הפרצה הנ"ל אזי יש להקל ולא אמרינן בהאי אופן דאתי איריא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה להקנה לגמרי ע"ש.

ט) הנה עיירות גדולות אשר בניני המבואות של הבתים והחצרות רבות הן ונבנו כולם באופן אשר המפולשות של כל מבוי ומבוי שבתוך פנים העיר אינן מכוונים זה כנגד זה ממש אשר מבואות כאלו נקראות בלשון חז"ל מבואות עקמומות ומחמת עקמומית זו הרי שנויה בדברי חז"ל פלוגתא בהם בין רב ושמואל אשר שמואל סובר דעיירות של מבואות כאלו לאו ר"ה כלל וטעמו הוא כאשר בארתי לעיל כיון שהעומד שם בתוך המבוי אין היא רואה בראשיה המפולשות את הפתוחה שבה שהיא פתוחה לר"ה שחוץ להעיר ואף שהמבואות בראשיהם פתוחים אלו לאלו אך מצד העקמומית שבהם אין אחד מהם נוטה לר"ה שבקצה העיר, אך רק יש להחמיר במבואות האחרונים הבנויים בקצה העיר אשר אחריהם אין עוד דיוורין של מבואות ושם תוכל להיות אשר העומד בתוך המבוי דשם יכול לראות את ראשיה המפולשת שהיא מפולשת ופתוחה כנגדו לר"ה מול פני השדה ממש וכן תוכל להיות שם ששני ראשיה המפולשים מכוונים זה כנגד זה בפתוחה לר"ה ואז תוכל להיות נראה וניכר המפולש שבה מוך פני השדה להעומד בה אבל עכ"פ אלו המבואות שבתוך העיר עד מבוי האחרונה שבקצה העיר נגד מול השדה אף שכל אלו בראשיהם פתוחים אלו לאלו עד מבוי האחרונה שבקצה העיר שהיה מפולשת ופתוחה לר"ה אבל מ"מ אין בני המבואות שבתוך העיר יכולים לראות דרך מבואותיהם את ר"ה כנ"ל כיון שאין בהם פילוש למול פני השדה שבקצה העיר כנ"ל ולכן נמצא אשר כל המבואות

האלו עד מבוי האחרונה נחשבים כמבואות סתומות מג' צדדים שאין עליהם שם ר"ה אף בס"ר בוקעין בהם ואף ברחב ט"ז ואף לר"ב ורב דפליג על שמואל ואומר דמבוי עקום הרי כמפולש אזי גדולי הפוסקים מפרשים כוונתו דקאי על עקום כענין ג"ס, ע"ש טעמם ואף לאלו דס"ל דאף עקום הרי כעין דלית פליג רב ע"ש אבל באופני בניני מבואות שבעיירות כנ"ל הרי גם רב מודה דדינם כמבואות סתומות מג' צדדים וכיון שהם נקראים מבואות סתומות מג' צדדים כבר הארכתי וביארתי לעיל בנידן העירוב שבעיר .... וכיוצא בה דהגנה של המחיצות שבמקום ההיקף בעיירות כאלה חשבינן למחיצות כשרות באין לחוש להמחמירין שבהם כי גם הם מודים להקל בפשיטות במחיצות האלו היכא שהמבואות הם סתומות מג' צדדין אף שבראשיה אחת היא מפולשת.

(י) נמצאת למד מכל הלין.... אשר בעירות גדולות אשר המבואות שברחובותיהם נבנו באופן כזה היינו שכל המבואות נכנסות אלו באלו ואלו באלו ואין בהם פילוש לר"ה שהוא פני השדה שבקצה העיר חוצה לה אך קצה מבוי האחרון שנבנה בקצה העיר היא מפולשת בראשיה אחת מול פני השדה שחוצה לה וכן כך תחילת מבוי הראשון אבל המבואות של הרחובות שבתוך פנים העיר אשר כל ראשי המבואות מזה לזה אינן מכוונים זה כנגד זה להיות נוכל לראות לבני המבוי ממבוי לבקו השוה את פתוח של המפולש והפרצה שבמבוי האחרונה שעומדת בקצה העיר שהיא פתוח שם מול פני השדה שחוץ לעיר אזי לפי כך אין לחוש מלטלטל בעיר הזה בכל מבואותיה אף בס"ר בוקעין בה ורחבים ט"ז אמות אחר עשיית העירובי של שתופי המבואות והחצרות ואין האנשי המבוי יכולים לאסרו עליהם וגם אף במבוי שבקצה העיר שהעומד בה יכול לראות הפרצה או המפולש שבה שפתוח לר"ה הרי ג"כ מותר לטלטל בה בלא תקן לחי באי אפשר, היכא שהפרצה והמפולש לאו כנגדו והעומד מרובה על הפרוץ וכאשר בארתי לעיל.

(יא) הנה בדבר מחיצה של צורת הפתח להחיר אם קני של חוטי צורת הפתח רחוקים ג' טפחים מהכותל אזי זה שנויה במחלוקת בין הפוסקים האחרונים ורובם מהם העלו להלכה דבצורת הפתח ליכא למימר דאחי אורא דהאי גיסא והאי גיסא ומבטלי ליה ע"ש ולכן אף ברחוקים הרבה יותר מג' טפחים מותר אך יראה שלא יהא רחוק הרבה כ"כ מהכותל שלא ימצא שהפרוץ של מרווח הרחוק תהא מרובה מהעומד דהיינו כי צורת הפתח של הקנים הרי כל ההמשך זה חשבינן כעומד שם מחיצה לכן צריך שיהא הצורת הפתח של המשך הקנים דחשבינן המקום זה כעומד מחיצה תהיה המקום המשך זה מרובה על המרווח שבין הכותל להם ובהאי אופן חשבינן כהרי כולו עומד וכאשר ביארתי אודות זה בתשובתי גם דעת גדולי הפוסקים דצורת הפתח מהני אפילו צר אחד עורך על חברו ד' אמות ויותר דהוא כמו מחיצה גמורה. גם העלו האחרונים אשר בקנים של צורת הפתח לא בעינן עובי אצבע ועוד העלו האחרונים אם קנה אחד גבוה וקנה אחד נמוך נמי מהני בצורת הפתח. וה"ה אחד עב ואחד דק מהני, כמבואר בספר תוספות שבת ס"ו שכ"ב ס"ק כ"ו גם אם צורת הפתח אין בתוכו עשרה טפחים יש להסתפק אם מצטרף עובי הקנה שעל גבם ואם בצדדים יש עשרה טפחים רק באמצע יורד הקנה לתוך עשרה מהני לכ"ע כמבואר בשו"ת נפש חיה ע"ש.

(יב) עיירות אשר נהר עובר באמצע העיר וחולק העיר לשתיים ואי אפשר לתקן מבואות העיר בצורת הפתח כל חלק לכרו האריכו בזה הגאון בח"ס ובשו"ת אמרי אש וכתבו

דיש לעשות העירוב של צורת הפתח באופן זה היינו שיעבור הקנה שעל גבי הלחיים מעבר הנהר לצד השני של הנהר ומותר לעשות צורת הפתח ע"ג מים וע"ש עור שהאריכו בדבר הנהרות שבתוך העיר אם יש לחוש לומר שהנהר יכול לאסור בטלטול בתוך העיר והעלו שאין יכול לאסור על העיר ומותר לשאוב ממנו המים ע"ש.

יג) הנה רובן ככולם מגדולי הפוסקים שבדור האחרון העלו להלכה כדעת הבה"ג ורש"י בעירובין דף נ"ט וסמ"ג סמ"ק וספר התרומה ורבינו מאיר ורוקח ותוספות פ' במה, והרא"ש פ"ק דעירובין וא"י והטור ורבינו ירוחם אשר אלה כולם כאחד ענו ואמרו כל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו ר"ה אלא כרמלית ומלשונם מוכח הבעינן אשר ששים רבוא יעברון בכל יום דרך המבוי המפולש ולא סגי אם לפרקים ימצא שביקעים ס"ר ומלשון רש"י בעירובין דף נ"ט כמעט מפורש כך להדיא דו"ל עיר של יחיד שלא היה נכנסין בה תמיד ס"ר של ב"א וכו' וכן מוכח להדיא בש"ע שכתב שם דו"ל שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום ודייק בכל יום וכוונתו כנ"ל.

יד) גשר שהולך על הנהר בתוך העיר אשר עיר זה מתוקן בעירוב כנהוג אזי האריכו האחרונים בזה והעלו דתחת הגשר פשיטא דמותר לטלטל דהוי שם רשות יחיד גמור מטעם כיון שעשיית הגשרים ע"פ רובא נעשים באופן כזה היינו שהקורות שהגשר מונח עליהם הם מונחים על עמודים גבוהים יותר מעשר טפחים והקורות שמונחים על גביהם הוי צורות הפתח והוי כסתום מארבע הצדדים ולפי זה הטעם דהוי תחת רשות היחיד גמור אזי יש לומר דמותר לטלטל ע"ג הגשר נמי דאזיר רשות היחיד עולה עד לרקיע כמבואר בש"ע סי' שמ"ה סעיף ט"ז גבי גג הכולט על מחיצות הבית וכו' ע"ש וא"כ הכא נמי מחיצות התחתונות שתחת הגשר אין ניכרות לעומד על הגשר והוי ע"ג הגשר כרמלית ועוד לפעמים בעת הגידול הנהר אסור לטלטל גם תחת הגשר כמבואר בסי' שנו" דבהאי אופן חולקת רשות לעצמו וצריך מחיצה תלויה בכניסה ויציאה ומה נעשה אז. אמנם נראה דמטעם אחר מותר לטלטל על הגשר מטעם דהוי כחורי רשות היחיד כמבואר בש"ע סי' שנ"ג גבי זיו הכולט מן הכותל דאם היה חלון פחות לו דמותר לטלטל עליו דהוי כחורי רשות היחיד ואם היה דבר רחב מותר להשתמש עליו בכל דבר וא"כ ה"ה הכא, ועוד העלו שם דלענין אי מועיל לערב יחד עירובי חצרות שני חלקי העיר שבשני צדדי הגשר דאינו מועיל אלא באופן שיהיה הגשר רחב ד"ט כמבואר בסי' שע"ב סעיף י"ז ע"ש היטב.

טו) הנה אדמו"ר בש"ע סי' שצ"ב סעיף א' העלה להלכה וכתב דו"ל ולדברי האומרים שכל רשות הרבים שאין ס' רבוא בוקעים בה בכל יום אינה רשות הרבים גמורה שבפחות מס"ר אינה נקראת בקיעת רבים אזי א"צ לעשות שיור העיר של רבים אלא אם כן ששים רבוא בוקעין בה בכל יום ועל זה סומכין עכשיו שאין נוהגין לעשות שיור לשום עיר.